

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. xix. De differentia mathematice doctinalis & mathesis reprobate: & traditio[n]e mathematicoru[m]: & erroribus eorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

exercet et rerum naturam quid scilicet in se / quid in aliis sint li-
berius & fidelius contemplatur dum rerum substantiam / quan-
tatem / ad aliquid / qualitatem / situm esse / vbi / quando : habere :
facere : pati : singillatim discutit : & discernit. Que & si singilla-
tim esse non possint : singillatim tamen esse inuestigari queunt /
& ad totius philosophie cōpendium vtilissima est hec specula-
tio / in qua magnitudinis & multitudinis que duo totum orbem
complectūtur & ambiunt natura discutitur. Nūquid abstrahēs
intellectus dum hec agit ociosus est aut inutilis per quem ani-
mus honestarum artium gradibus ad thronum consummate phi-
losophie conscendit? Multitudinem ergo que potentia sui in
infinitum crescit : sicut econtra magnitudo decrescit in infinitū
bimembri diuisione partitur dum eam nūc simpliciter & per se
nunc ad aliud relatum contretur : alteram demandans arismet-
tice : alteram musice pleno iure reseruās. Magnitudinem quoq;
secat in duas species : alteram immobilē subiitens geometris
alteram scilicet mobilem his qui astrorum et celestium scien-
tiam profitentur. ¶ In his vero quattuor speciebus mathesis :
id est doctrinalis tota consistit : & quasi quattuor philosophie li-
mitibus mundane sapientie perfectionem assequitur. Primus
itaq; gradus est ab arismetica numerorum virtutem mutuare.
Secundus proportionū gratiam a musica trahere. Tertius opti-
nere scientiam a geometria mēsurarum. Quartus idemq; no-
uissimus veram positionem syderum assequitur : & vim celesti-
um perscrutatur. Eorum vero qui scientiam profitentur astrorū
alii opinionis errore prolabuntur ad fabulas / in quo deprehen-
ditur & iginus. Alii sola imaginationis virtute contenti sunt /
quid verum sit doctiorum iudicio reseruantes : satis agentes sibi
dummodo veri similitudinem teneant : vtrosq; alterutra astro-
logia eruditionis sue recipit professores. Sunt alii qui in profes-
sione astrorū veritati quidem inuigilant : eo solo cōtenti : si posi-
tionē verā motumq; syderum / rationēq; signorum celestium
veraciter assequuntur.

¶ De differentia mathematice doctrinalis & mathesis repro-
bate : & traditione mathematicorum / & erroribus eorum.

Capitulum. XIX.

Erunt quia probabile est celestium aliquam esse vir-
tutem : cum & in terra nō credatur aliquid gigni : qđ
a manu opificis dei / bonum aliquē non sortiatur ef-
fectū : qui curiosiores sunt celestium potentiā inuesti-

Philosophia

Arismetica.
Musica.

Geometria.

Astrologia.

Mathesis.

De docētibus
astrologiam.

Astronomia.

gant: & de singulis que in sublunari globo proueniunt astronomie sue regulis nituntur reddere rationem. Est autem astronomie nobilis & gloriosa scientia: si clientelam suam intra moderationis metas cohibeat: quam si licentiori vanitate excedit / non tam philosophie species quam impietatis decipula est. Et quidem multa sunt mathesi doctrinali & diuinatorie mathesi communia: sed dum diuinatio / sobrietatis mensuram excedit toto dissidens fine non instruit / sed suum dedocet professorem: quod enim zonas partium / parabellos determinat: cum signis suis obliquant zodiaci: quod orbem fere totum coluris cingunt: quod laborem metiuntur planetarum: quod planem nullius erroris participem faciunt: quod a polo artico ad antarticum axem inducunt: quod signa per gradus & puncta diuidunt: quod orientium et occidentium signorum & siderum proportionem tenet utriusque commune est: utraque tamen in eo phisicis acquiescit: quod teneritudinem subtilium corporum in quasdam sectas vias et circulorum inter capedines non estimat dissipari. **C**asserunt quoque communiter / solem caloris auctorem esse: humorumque augmentum & defectum (quoniam id sensus probat) motui lunari accommodant: & in hunc modum plurima.

**Polo artico
Antarticus
axis.**

Mathesis.

Ceterum mathesis que futurorum pollicetur iudicium / philosophie (ut predictum est) trahens originem ultra progreditur: & elationis sue temeritate in prerogatiuam eius prorumpit qui stellas numerat: quam ipse nomina solus: signa: potestates: cursus: loca: tempora nouit: quoniam hoc ipsum astronomie sue beneficio sibi astrologus repromittit: tantoque longius a via veritatis aberrat quanto ad eam irrupere tumidius moluntur. **C**Signorum ergo naturam reuolutes prout eam forte nouerant: dum in stellis comparibus fluctuarent. Alia dicunt masculini generis / alia feminini: essentque forsitan multiplicata per soboles: nisi quia dissociata locis in coitu conuenire non possunt. **C**Planetarum quoque consilia quoniam & orbis moderatores eos habent diligenter explorant: quod ex affectione eorum & motu / & applicatione unius ad alterum choreisque stellarum facile est inuenire. **C**Saturnus ergo quia frigidus est & senex / grauis est & nociuus: & de natura maliciam / morositatem contrahit ab etate. Omnibus ergo inimicus vix suis etiam scolasticis parcit.

Astrologus.

**Signorum natura
fm alijs**

De planetis.

De conditionibus saturni.

De conditionibus iouis.

CSuccedit ei iupiter e contra propitius & salubris: tanteque benignitatis in omnes: ut nec de malicia patris: nec martis feroci

tate subiecti/quemq̄ offendat/nisi forte & ipse in orbis subiecti dispendia stationarius factus sit:retrogradus ve/ aut aduotionē miserabilem patiatur. ¶ Mars ferox naturaq; indomitus omnes preter scolasticos suos persequitur:mitigatur tamen interdum iouis accessu vel veneris:quonia & ipsa propitia est & benigna. Mercurius vero talis est:qualem vicini planete permiserunt:cum & ipse conuertibilis nature sit:potentionibusq; cohereat. Vnde pleriq; eum presulem eloquentie opinantur:eo q̄ illa iuncta sapientie plurimū profit:malicie sociata noceat plurimum. Hec quidem & si non docuit:sectam tamen erroris attingit lucanus:cum timorem vr̄bis describeret:bellumq; civile necessariis astronomie argumentis ineuitabiliter appropinquante cesare futurum denunciaret. Innuit enim poeta doctissimus si tamen poeta dicendus est qui vera narratione rerum ad historicos magis accedit:illi⁹ maliciā irrefragabiliter adimplendam:qui solus in throno domicilii sui residebat. Et licet figulus parcarum consilia discutiāt/mentemq; stellarum:corporum tamen que videntur nōdum plenam noticiam tradidit:cum in tota mathematicorum domo adhuc non sit questio expedita:an ex elementis sydera constent:an ex quinta essentia quam aristoteles introducit. Nam quod eis obiciunt pueri mollia sint/an dura:& si quid eiusmodi est:etiam audire dedignātur:quis aliquos famosos & suo iudicio sapientes:in talibus viderim miserime laborare. Expediunt tamen:& suis rationibus probant quid fata deliberent:& deprehensa voluntas syderum quem in sublunari globo sortiatur effectum. ¶ Et forte sententia numinis irrita est:quam non mathematicus profert. Ait ergo. Quid cladis gen⁹ o superi quā peste paratis Seuiciam?extremi multorum tempus in vnum Conuenere dies/summo si frigida celo. Stella nocens nigros saturni accenderet ignes. Deucalioneos fidisset aquarius imbres. Totaq; diffuso latuisset in equore tellus. Si semini radiis nemeum phebe leonem. Nunc premeres toto flueret incendia mundo. Succesulq; tuis flagrasset curribus ether. Hi cessant ignes tu qui flagrate minacem. Scorpion incendis caudachelasq; peruris. Quid tantū gradine paras:nam mitis in alto. Iuppiter occasu premitur venerisq; salubre. Sydus hebet:motuq; celer cilleni⁹ heret. Et celū mars solus habet cur signa meatus. Deseruere suos mundoq; obscura

De cōditionibus martis.

De cōditionibus mercurij.

Pleriq; putāt mercuriū deū eloquentie.

Lucanus.

Lucanus in primo libro quasi iuxta si.

Lucanus in primo libro quasi iuxta si.

Lucanus in primo libro quasi iuxta si.

Lucanus in primo libro quasi iuxta si.

feruntur. Eniferi nimium fulget latus orionis. Imminet armo-
 rum rabies ferriq; potestas. Confundet ius omne manu: scele-
 riq; nefando. Nomen erit virtus multosq; exhibit in annos. Ecce
 ex qualitate planetarum: expositione signorum et concursu cau-
 sarum q̄ manifestus belli ineuitabilis sequatur euentus. Hoc
 etenim ad artis traditionez plurimum spectat: vt de naturali vel
 causali constet domicilio planetarum. Omnes siquidem preter
 solem et lunam qui soli singulis contenti sunt duobus domici-
 liis gaudent: naturali scilicet & accidentali. Naturale quidem
 cuiq; domicilium est: in quo quisq; creationis sue principiu ha-
 buit: si tamen genelliaci consentiunt eos a domino esse creatos.
 Lune igitur domicilium cancer est: leo solis: mercurii virgo: li-
 bra veneris. scorpio martis. sagittarius iouis: saturni capricornus
 et hoc naturaliter. Casualitur vero saturno cedit aquarius: pi-
 sces ioui: aries marti: veneri taurus: in mercurii sortem gemini
 cedunt. Luna vero commoda est: quam cum aliis stellis quicq; illi
 garriant: creauit deus vt preesset nocti. **Q**uid enim de so-
 le dica qui dux & princeps est et moderator luminu reliquoz?
 Eum utiq; reclamantibus omnibus his planetariis non timeo
 bonum & necessarium profiteri: cum et diem videntibus cum-
 ctis illustret: temperet orbem: anni tempora diuidat: inducat re-
 rum vicissitudines: & alia plurima que nunc longum est enar-
 rare. Sed licet multarum vtilitatum in eo & in ceteris cause resi-
 deant: ipsorum tamen et omnium que recte sunt: vna est: & pri-
 ma causa que mundum fecit proprie maiestatis potentia: eiq;
 sapientie sue virtute & imensitate formaui & firmaui: & vt ei
 tam substantiam q̄ formam conferret: sola inducta est bonitate.
Mathematici vel planetarii du p̄fessionis sue potetia
 dilatare nituntur in erroris & impietatis mendacia perniciosi-
 sine cornuunt. Nec cuiuscumq; artis regula seruatur illesa: nisi
 dum infra proprii generis ambitum cohibetur: presertim cum
 iuxta sapientem frequens sit aliquid extra regula inueniri. Ois
 enim regula alicui generi rerum accommodata est. Si vero tra-
 ducatur ad aliud: statim in veritatem impingit obnoxia falsita-
 ti. Si ergo mathematici probare mathefeos. id est doctrinalis
 essent sine contenti: & veram assequi possent positionem stella-
 rum: & ex signis suis sobria eruditione fm quod naturaliter pro-
 ueniunt qualitatem prescire temporum / & speculationis sue io-
 cundissimum carpere fructum. Cum vero dilatant philateria

Planetarum
domicilia na-
turaliter.

De lune crea-
tione / r ad qd.
De sole.

Mathematici
Planetaris.

sua & magnificent fimbrias: dū constellationibus & planetis nimum virtutis ascribunt: eis nescio quā auctoritatem operum ascribentes in creatoris prorūpint iniuriam: & dum celestia que tractant ad sobrietatem nō sapiunt. iuxta apostolum stulti fiunt. Vide in quātam erroris abyssum ab ipsis celestibus cadant Cōstellationibus suis ascribunt omnia: tu videris an ei fiat iniuria qui fecit celum et terram: & omnia que in eis sunt? Deinde eam constellatio rebus necessitatem indicit: vt arbitrii perimat libertatem. An & hoc recte/ tecum delibera. ¶ Ad tantam deniq; quidam peruenere vesaniā: vt ex diuersis stellarum positionibus dicant imaginem ab homine posse formari: que si per interualla temporum & quadam proportionum ratione in cōstellatiōe seruata formetur: stellarum nutu recipiet spiritum vite: & consulentibus occulte veritatis manifestabit archana. Et licet quandoq; que honesta vel recta sunt: vt se in loco mūdo vel le seruari vel solum deum quādo aliquid querit precibus & muneribus inuocādum precipiat: maligni tamen spiritus hāc esse fallaciam certissimū est: qui vt min⁹ caueatur innocentie vlti iustitie precepta plerūq; videtur afferre. Hanc quidē idolatrie speciem esse/ fidelium null⁹ ignorat. ¶ Longe vero cōmodius in celum ascendunt astrologi: qui academicorū more quicquid eis occurrit pbabile suo iure defendūt. Itaq; qdā eorū motu quodā irrationabili planetas aduersus aplane nutu contendunt. Alii auctore aristotile eosdē cum firmamēto ferri profitentur: quorū neutrum teste mineio astrologie regulis inuenitur aduersum. At genelliaci dum ad diuinationem scientie celestium nimis insistant tam ipsorum celestium q̄ dei noticiam perdiderunt. Qui tamen inter eos suum cōmodius excusare videntur errorem: cum plotino auctoritatem operum non detrahunt creatori: sed semel & simul ab eo legem asserunt institutam quā null⁹ vnq; conatus euacuat: cum omnia que disponit futura sunt: vt preuidit. Quod forte papinius intellexit cum diceret. Incipit ex alto graue: & immutabile sanctis pondus adest verbis: & vocem fata sequuntur. Ab eo ergo sua potestas attributa est singulis creaturis: in quibus non oportuit celestia locū tenere nouissimum: & que digniora sunt aliis habere minimū potestatis. Eis itaq; quantum voluit contulit: qui & si sibi retinuerit operis principatum: signorum illis ad minus indixit obsequium. Vnde & si non sepe faciant opera signorum tamen auctore deo exhibēt ministeria. Hinc forte illud. Celi enarrant gloriam dei: & opera

Rom. i.
Mala q̄ procedunt a mathematicis.

Astrologorū laus.

ps. xviii.

manuum ei⁹ annunciat firmamentum. Nec mirū cum & aues /
& alia plurima institutione dei: & nature beneficio quedam fu-
tura signis preueniunt. ¶ Si igitur celestia signa sūt rerum que
proculdubio venturae sunt necessario: cum eas immutabilis di-
spositio ordinauerit: quid prohibet ea que celestium prenunciā-
tur iudicio sciri ab homine & homini inuicem iudicari? Signa
siquidem hominibus data sunt ad eruditionem: non illis qui ce-
lestium conscii secretorum nullis indigent signis.

¶ Quod prouidentia rerū naturā non perimit: neq; series rerū imutat
providentiam. & quod liberum arbitrium manet cum prouidentia.

Capitulum. XX.

Robabilia quidē sunt hec que proponunt: sed tamen
nemini venenum hic sub melle latet. Fatalem etenim
quandam necessitatē rebus imponunt sub pretextu
humilitatis & reuerentie dei: timentes ne forte ipsi⁹

eracuetur dispositio nisi rerum euentus necessitas comitetur.
Preterea priuilegium diuine maiestatis irumpunt scientiam
vendicantes que tempora preuideant & momenta que filii tes-
timonio: patris reseruata sunt potestati. A deo quidem: ut abs-
condita sint ab oculis eorum: quibus dei filius quecumq; a patre
audierat patefecit. Deinde mentes hominū timore elationis
extollunt: aut desperationis pusillanimitate prosternunt: dū vel
vitam diuturnam: aut mundi prospera dei iudicandis promittunt:
vel contra imminencia fata aut seculi aduersa minantur erigē-
dis. Certe superiorem timoris / vel inferiorem spei molam qui-
bus fidelis anima in area mūdi tenetur tollere prohibetur. Tol-
lunt tamen tam in suam & clientele sue perniciem: q̄ in cōtume-
liam prohibentis. ¶ Verum sicut series rerum dei prouidentia
am non immutat: sic & eterna dispositio / rerum naturam nō pe-
rimit. Neq; enim homo non peccare non poterat: quia eum de-
us preuenerat peccaturum: aut quia ille non peccare poterat / eū
peccaturum dominus ignorabat. Neq; nō mori posse nesciebat
eo quod erat peccati merito moriturus: neq; eum mori necesse erat
quoniam hoc dominus presciebat. Factus est igitur quodā mo-
do immortalis proculdubio moriturus: & mortem culpa attul-
lit quam nature conditio non inuexit. Esetq; ab ea immortalis-
tate qua non mori poterat in eam qua mori non posset transfe-
rendus: nisi culpa inobedientie precisa iustitie semita / tate glo-
rie aditum pro tempore preclusisset. Itaq; peccare & non pecca-
re potuit: mera peditus libertate arbitrii: qui nulla dispositiois

*Nota q̄ mala
comittat diui-
nantes.
Actus. xj.*